

УДК 336.717.061

Яковенко Н.В.

АКТУАЛЬНІ АСПЕКТИ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ КРЕДИТУВАННЯ НАСЕЛЕННЯ В УМОВАХ РИНКОВОЇ ЕКОНОМІКИ

У статті здійснено аналіз економічної природи споживчого кредитування населення в умовах ринкової економіки, проаналізовано законодавчу базу з питань кредитування населення та сформульовано пропозиції щодо основних напрямків покращення умов кредитування населення в Україні.

Ключові слова: *споживчий кредит, комерційний банк, кредитоспроможність, скоринг.*

Постановка проблеми. Сучасний комерційний банк важко уявити без його кредитної діяльності і, зокрема, без кредитування населення. Адже, як показує світовий досвід, банківські операції з фізичними особами становлять майже третину загального обсягу всіх операцій, які проводять фінансово-кредитні установи, а серед доходів українських банків переважають відсоткові доходи за кредитами, які становлять більше 70 % загальної їх суми.

З другого боку, споживчий кредит відіграє значну роль у формуванні платоспроможного попиту населення, який, у свою чергу, впливає на розвиток економіки країни, полегшуючи процес реалізації продукції, прискорюючи отримання прибутку і доходів державного бюджету.

У цих умовах набуває актуальності вироблення концепції розвитку кредитування населення України в умовах ринкової економіки.

При цьому мова повинна йти не тільки про вдосконалення технології кредитування і розширення видів кредитних послуг, а також і про проведення політики щодо спрямування цих кредитних коштів на купівлю товарів народного споживання, вироблених саме на Україні.

Мета статті. Метою дослідження є: удосконалення наукових підходів щодо з'ясування сутності споживчого кредиту, визначення його місця і ролі в діяльності фінансово-кредитних установ; аналітична оцінка тенденцій динаміки на сучасному ринку споживчого кредитування, формування пропозицій щодо вдосконалення споживчого кредитування в Україні.

Виклад основного матеріалу. Процес кредитування фізичних осіб пройшов тисячі років свого становлення та розвитку. Кредити населенню були завжди одним із найважливіших напрямків діяльності банків. Потреба громадян у додаткових коштах для підтримання достатнього життєвого рівня виникала в зв'язку з дуже частими війнами, які призводили до кризи в тій чи іншій країні і постійного дефіциту коштів. При цьому, основним призначенням кредитів було підвищення купівельної спроможності громадян.

Зазначимо, що в узагальненому вигляді категорія кредиту так чи інакше розглядається економічною наукою, як відносини про надання позики однією особою іншій, що засновані на довірі та передбачають повернення наданої вартості у певний строк із сплатою ціни за користування.

Кредитом для фізичних осіб, відповідно до словника банківських термінів Д. Розенберга, вважається позика, яка надається індивідуальним позичальникам у невеликих розмірах [5, с. 252].

Українськими економістами не виділяється окремо поняття «кредит для фізичної особи». В основному його ототожнюють з поняттям «споживчий кредит», який по суті є одним з видів кредитів для фізичних осіб [1, с. 227; 4, с. 79; 5, с. 281;].

Професор Б.С. Івасів наголошує на можливостях банків надавати споживчі кредити безпосередньо позичальникам, які звертаються до них за позикою (прямі кредити), або через посередників (торгова фірма, ломбард), які продають товар споживачам, надають послуги або обслуговують їх під зобов'язання позичальника (непрямі кредити) [1, с. 227].

Дещо ширшим є підхід до сутності споживчого кредиту, відображений в книзі М.Г. Антонова і М.А. Песселя «Грошовий обіг, кредит та банки»: «Споживчий кредит виступає у виді позичкових коштів, наданих банками, підприємствами чи державою населенню». Основні види банківського кредиту – продаж товарів із розстрочкою платежу, позички на кооперативне житлове, індивідуальне будівництво, на господарське обзаведення, розвиток фермерства, на операції ломбардів» [3, с. 37]. Звідси випливає, що всі кредити, надані населенню, носять характер споживчих.

В.Т. Сусіденко вважає, що «головною відмінною рисою споживчого кредиту є цільова форма кредитування фізичних осіб. Він може виступати у двох формах: у формі кредиту покупцеві товару з боку торговельного підприємства у вигляді відстрочки платежу, або у формі кредиту на покупку товару, який надається банком» [4, с. 52].

На думку Ю.С. Крупнова, до споживчого відноситься кредит, який «наданий банками у грошовій формі господарським суб'єктам і населенню на різного роду витрати невиробничого характеру».

Варто зауважити, що в цьому трактуванні виділені нові сутнісні риси споживчого кредиту:

- позичальниками можуть виступати і населення і суб'єкти господарювання (підприємства і громадські організації);

- метою надання кредиту є покриття витрат невиробничого характеру.

До не виробничих витрат автор відносить «витрати, пов'язані із здійсненням індивідуальної трудової діяльності, розвитком колективного садівництва й городництва, веденням особистого підсобного господарства».

Такої ж думки щодо змісту споживчого кредиту дотримується й О.І. Лаврушин [6, с. 185].

І.М. Лазепко в своєму підручнику «Гроші та кредит» споживчий кредит визначає як «кредит, який надається юридичним чи фізичним особам на споживчі потреби» [6, с. 412].

На нашу думку, останнє визначення найбільш точно виражає сутність споживчого кредиту. Однак, воно не повною мірою відображає сучасну необхідність розвитку вітчизняної економіки за рахунок підтримки вітчизняного товаровиробника. У цьому зв'язку визначення зазначеного

терміну пропонуємо трактувати наступним чином: споживчий кредит – це кредит, який надається тільки в національній грошовій одиниці, і тільки фізичним особам-резидентам на придбання споживчих товарів тривалого користування, вироблених в Україні, і який повертається з розстрочкою платежу, якщо інше не передбачено умовами кредитного договору.

До фінансової кризи і протягом 2006-2008 років споживче кредитування в Україні розвивалося швидкими темпами, що було зумовлено наступними факторами:

по-перше, з 2000 року на український ринок почали активно виходити міжнародні банки, які принесли із собою передовий досвід та продукти споживчого кредитування, що сприяло збільшенню пропозиції на кредитному ринку;

по-друге, у 2003 році Національний банк України (НБУ) переглянув Положення про кредитування та скасував заборону надавати фізичним особам кредити в іноземній валюті, ставки за якими здавались більш привабливими, що призвело до виникнення протиріччя з іншим нормативним актом, а саме, Декретом Кабінету Міністрів «Про систему валютного регулювання і валютного контролю».

Стабільність валютного курсу в Україні (з квітня 2005 року по травень 2008 року курс української гривні до долара США залишався незмінним на відмітці 5,05 грн. за один долар) спонукала громадян України вважати, що кредити в доларах США не несуть валютного ризику.

Проте фінансова криза і в цій сфері внесла свої корективи. Наприкінці 2008 року гривня знецінилася по відношенню до долара на понад 40 %, внаслідок чого якість кредитного портфеля українських банків почала погіршуватись, і замість розширення своєї діяльності банки були змушені вживати заходів щодо подолання наслідків такої ситуації.

Крім того, з початку 2009 року криза в банківській сфері призвела до відтоку вкладів населення, які становили значну ресурсну базу для видачі споживчих кредитів, тому кредитування фізичних осіб для банків стало проблематичним.

Серед основних причин, які послужили спаду обсягів, перш за все, виділяється погіршення платоспроможності населення. Взавши кредит, населення не може гарантувати його повне погашення. На тлі стрімкого зростання роздрібних цін, повсюдного скорочення робочих місць, якщо не скорочення, то зменшення заробітної плати, важко спрогнозувати свій рівень доходу через місяць, півроку, рік.

Після початку кризи НБУ запровадив нові правила, згідно з якими заборонялось видавати будь-які кредити в іноземній валюті позичальникам, які не мають надходжень у цій валюті. Пізніше на заміну прямій адміністративній забороні валютних кредитів було прийнято правила, відповідно до яких такі кредити ставали економічно непривабливими.

Але ці заходи не вирішили проблеми з наявною кредитною заборгованістю в іноземній валюті. Позичальники, які й зараз мають інвалютні кредити, так само як і раніше, наражаються на ризик несприятливих змін

валютного курсу. За офіційною статистикою НБУ, станом на 1 липня 2011 року, заборгованість фізичних осіб за наданими кредитами в іноземній валюті сягала 129,9 млрд. грн., що становить 68 % усіх кредитів. Ці позичальники досі наражаються на ризик девальвації [8].

У ситуації, що склалася варто вирізнити глобальну розбіжність у процедурах надання кредиту різними кредитними установами, по скільки кожна банківська установа керується своїм внутрішнім Положенням про кредитування.

Крім того, фундаментальні методологічні аспекти кожного виду кредиту для фізичних осіб потребують систематизації та універсалізації схем надання (отримання), регулювання, обліку кредиту.

Як вже зазначалося вище, комерційні банки України, які кредитують населення, розробляють свої положення про споживчий кредит. Розміри кредитів визначаються, виходячи з вартості послуг та товарів, що є об'єктами споживчого кредитування. Процентна ставка залежить від ринку позикових капіталів, облікової ставки НБУ, процентної ставки, що вираховується при формуванні банком кредитних ресурсів.

Найважливішою проблемою в роботі з потенційним позичальником є перевірка кредитоспроможності.

Кредитоспроможність – це якісна оцінка позичальника з боку банку, яка дається до рішення про надання кредиту та визначення умов його повернення. Метою аналізу кредитоспроможності позичальника є виявлення факторів ризику, які можуть привести до непогашення виданого банком кредиту в обумовлений строк, а також оцінити ймовірність своєчасного повернення позики. Загалом, мета перевірки кредитоспроможності – це визначення здатності позичальника повернути позику відповідно до умов кредитного договору.

Перевірку проводить як правило кредитна служба. Головне завдання, що стоїть перед нею – глибокий аналіз кредитоспроможності позичальника та формулювання об'єктивного висновку, що являє собою складний і творчий процес. Кредитний працівник повинен опрацювати величезний обсяг інформації:

1) йому необхідно вивчити здатність позичальника отримати дохід, який був би достатній для повного і своєчасного погашення позики;

2) необхідно перевірити наявність у позичальника майна, що може служити забезпеченням виданої позики, або іншого виду забезпечення її повернення;

3) повинен вивчити стан і тенденції зміни зовнішнього середовища, в рамках якого працюють банк-кредитор і його клієнт.

Джерелом інформації про індивідуальний стан позичальника можуть бути відомості з місця роботи, місця проживання і т.д. Працівник кредитного відділу при оцінці кредитоспроможності позичальника аналізує доходи і витрати, при чому, він повинен урахувати ймовірність втратити клієнтом джерела доходів визначити суму забезпечення, що покриє кредитні витрати.

На підставі отриманих даних визначається здатність клієнта платити погашення основного боргу та відсотків, а поручителя, вразі його наявності, здійснити погашення боргу позичальника.

Складається графік щомісячного платежу по основному боргу та відсотках. Після прийняття рішення про видачу кредиту та отримання всіх необхідних документів складається кредитний договір. У ньому розглядаються обов'язки банку і позичальника, їх відповідальність, порядок вирішення спорів.

Робота з клієнтом завершується технічним здійсненням кредитної операції.

Проте, слід відмітити, що значний притік дешевих іноземних ресурсів у 2001–2008 роках, потребував швидкого і якісного розміщення ресурсної бази. Дана ситуація, в свою чергу, призвела до помилок в організації роботи з кредитування, зокрема:

- помилки персоналу, допущені в ході оформлення кредитної документації;
- помилки при оцінці кредитоспроможності позичальника;
- недотримання посадових інструкцій.

Через це якість кредитного портфелю погіршувалася, що зумовило масове не повернення кредитів. Ситуацію погіршили і інфляційні процеси, знизивши платоспроможність позичальників.

Крім того, у більшості випадків кредитні договори передбачали плаваючі процентні ставки і надавали банку право змінювати їх у разі зміни ринкових умов; при цьому не зазначалися ані вичерпний перелік подій, які є підставою для зміни, ані формули розрахунку нового значення процентної ставки, ані права позичальника оскаржити зміну ставки. Фактично споживачам не надавалася інформація про вартість, строки та умови договору, що є до цього часу серйозною проблемою в Україні.

Ще одним негативним фактором у процесі кредитування населення було впровадження в практику вітчизняних банків скорингові методи з видачі кредитів.

Скоринг (від англ. score □ бал) □ це система, яка на основі кредитних історій комерційного банку оцінює ймовірність краху потенційного позичальника, виходячи з його соціально-демографічних характеристик. Інформація щодо критеріїв добору позичальників і параметрів, врахованих у скоринговій системі банку, є комерційною таємницею. Обчислення кредитних балів проводиться шляхом використання статистичних методів і базується на інформації з кредитної історії клієнтів та/або соціально-демографічних даних, що мають вплив на виконання кредитних зобов'язань клієнтом. За результатами набраних балів скорингова система самостійно пропонує рішення про погодження чи відмову у видачі кредиту. Основні цілі, які намагається досягти будь-який банк при впровадженні повноцінної системи кредитного скорингу, можна сформулювати так:

- прискорити процедуру оцінки позичальника;
- збільшити кредитний портфель за рахунок зменшення кількості необґрунтованих відмов кредитних заявок;

- знизити сформовані резерви під можливі втрати за кредитними зобов'язаннями.

Досвід зарубіжних банків свідчить про те, що підвищені бали потенційний клієнт на споживчий кредит часто отримує за акуратне погашення раніше отриманого кредиту, стабільність доходу (і передусім заробітної плати), тривалість роботи на одному місці і постійного проживання за даною адресою, наявність власного житла.

В інших країнах набір характеристик, які найбільш тісно пов'язані з ймовірністю, що позичальник не поверне кредит або затримається з виплатою, буде відрізнятися в силу національних економічних і соціально-культурних особливостей. Чим більш однорідна популяція клієнтів, на якій розробляється модель, тим точніше це прогнозування. Тому очевидно, що не можна автоматично перенести модель з однієї країни в іншу або з одного банку в іншій. Навіть усередині одного банку повинні існувати різні моделі для різних груп клієнтів і різних видів кредиту.

У 2007 році, на піку зростання обсягів споживчого кредитування, Правління НБУ прийняло Постанову №168 «Про затвердження Правил надання банками України інформації споживачу про умови кредитування та сукупну вартість кредиту» [9], якою встановлювалися вимоги до банків щодо розкриття інформації споживачам та захисту їх прав. Однак, вкрай невелика кількість фінансових установ дотримуються її вимог. У більшості випадків, коли пропонуються кредити, необхідної інформації споживачу не надається взагалі: кредитні працівники не можуть надати необхідних пояснень через професійну неспроможність, або через внутрішні інструкції установи.

Така незадовільна практика розкриття інформації стає більш проблемною на тлі того, що більшість громадян України не знають своїх прав та обов'язків як споживачів фінансових послуг.

Ще одним чинником, який поглиблював загрози стабільності української банківської системи, була невідповідність між терміновою структурою депозитів і кредитів. Більшість депозитів, залучених банками, належали до короткотермінових тому, що їх терміни як правило не перевищували один рік. Натомість частка довготермінових кредитів від 2002 р. постійно зростала і на кінець 2007 року обсяги довготермінових кредитів перевищували обсяги короткотермінових більш, ніж у 7 разів.

Відзначаючи негативні тенденції ринку споживчого кредитування слід відмітити, що головна сфера банківської діяльності – кредитування в Україні фактично не має спеціального законодавчого забезпечення. Правовідносини в галузі кредитування регулюються окремими положеннями глав 32 і 33 Цивільного кодексу України та підзаконними актами і різного роду інструкціями. Разом з тим банки користуються недосконалими внутрішніми методиками оцінки платоспроможності позичальників, які не враховують у повному обсязі вимог щодо класифікації кредитних операцій.

Підсумовуючи вищесказане, доцільно провести аналіз тенденцій динаміки кредитного портфеля банків і обсягів та динаміки споживчих кредитів.

Таблиця 1

Динаміка кредитного портфеля, простроченої заборгованості, резервів та рентабельності активів в банках України за 2006–2010 рр.

Показники	Роки				
	2006	2007	2008	2009	2010
Кредити надані, млрд. грн.	269	485	792	747	755
Прострочена заборгованість за кредитами, млрд. грн.	4,4	6,4	18,0	69,9	84,8
Прострочена заборгованість у % до наданих кредитів	1,6	1,3	2,2	9,4	11,2
Резерви під активні операції банків, млрд. грн.	13,2	20,1	48,4	122,4	148,8
Рентабельність активів, %	1,61	1,50	1,03	- 4,40	-1,45

*Підготовано автором за офіційними даними НБУ

Зокрема, аналіз якості кредитного портфеля банківської системи України за останні п'ять років (табл. 1) свідчить, що якщо за 2006–2010 роки обсяг наданих кредитів збільшився приблизно у три рази, то прострочена заборгованість за кредитами в абсолютному виразі збільшилась у 19, а у відносному – у 7 разів. У докризовий період 2006–2008 років прострочена заборгованість знаходилась у межах 2 %, то у 2009 році вона склала 9,4 %, а у 2010 році – 11,2 %. Тобто прострочена заборгованість за кредитами у посткризовий період в середньому збільшилась більше, ніж у п'ять разів.

В 2011 році низка заходів вжитих Національним банком сприяли певній стабілізації ситуації з поверненням проблемних кредитів, але далеко не вирішили проблему загалом.

Тепер проаналізуємо стан споживчого кредитування за цей же період (табл. 2).

Таблиця 2

Кредити та депозити домашніх господарств за валютами

Валюта	Кредити				Депозити			
	червень 2011 року		липень 2011 року		червень 2011 року		липень 2011 року	
	залишки на кінець періоду, млрд. грн	зміна в річному обчисленні, %	залишки на кінець періоду, млрд. грн.	зміна в річному обчисленні, %	залишки на кінець періоду, млрд. грн.	зміна в річному обчисленні, %	залишки на кінець періоду, млрд. грн.	зміна в річному обчисленні, %
Усього	208.44	-5.8	208.52	-5.5	301.13	23.6	305.28	21.0
гривня	72.01	14.2	74.54	18.0	157.22	26.0	159.91	23.6
долар США	129.58	-14.4	127.28	-15.4	104.81	21.2	105.68	20.2
євро	3.17	-2.2	3.05	-11.7	36.48	17.9	36.36	8.2

*Підготовано автором за офіційними даними НБУ

Так, у липні 2011 року основний приріст кредитів, наданих резидентам, традиційно забезпечили кредити сектору не фінансових корпорацій. Залишки за кредитами, наданими сектору домашніх господарств, порівняно з червнем залишилися без змін. У розрізі строків, як й у попередньому місяці, найвищі темпи приросту спостерігалися за короткостроковими кредитами. Порівняно з попереднім місяцем обсяг нових кредитів зменшився, проте був вищим, ніж середній обсяг за попередні 12 місяців.

На кінець липня 2011 року кредити, надані резидентам, становили 778,3 млрд. грн. У звітному місяці продовжилася висхідна динаміка зазначених кредитів, проте темпи їх приросту дещо уповільнилися до 0,6 % порівняно з 0,9 % у червні. У річному обчисленні темпи приросту кредитів резидентам у липні становили 9,3 % порівняно з 10,0 % у червні. Приріст забезпечено за рахунок кредитів у національній валюті (на 1,5 % у місячному обчисленні та на 18,6 % у річному). Тривало зменшення залишків за кредитами, наданими в іноземній валюті. За місяць вони скоротилися на 0,5 % – до 342,0 млрд. грн. Річна зміна за кредитами в іноземній валюті становила «мінус» 0,6 %.

Депозити домашніх господарств на кінець липня 2011 року становили 305 млрд. грн., темп їх приросту становив 21,0 % у річному обчисленні порівняно з 23,6 % на кінець червня. Темпи приросту депозитів у національній валюті становили 23,6 %, темпи приросту в доларах США та євро становили відповідно 20,2 % і 8,2 % у річному обчисленні. Темпи приросту депозитів зі строками погашення до 1 року, від 1 року до 2 років та більше 2 років становили відповідно – 11,6 %, 63,3 % і 53,1 % у річному обчисленні.

З березня 2011 року банки щомісяця видавали нові споживчі кредити на суму понад 8 млрд. грн. (1 млрд. дол.), що зупинило скорочення розмірів кредитних портфелів. Хоча ця тенденція ще не стабільна і може не набрати значних обертів, проте вона чітко свідчить про наявність попиту та пропозиції нової хвилі споживчого кредитування.

Графічно зазначені процеси відображені на рис. 1.

Рис. 1. Банківські кредити домашнім господарствам (споживчі та на нерухомість), млрд.грн.

*Підготовано автором за офіційними даними НБУ

Проаналізуємо також кредити населенню у розрізі валют за цільовим спрямуванням (табл.3)

Кредити, надані домашнім господарствам депозитними корпораціями (банками), на кінець липня 2011 року становили 209 млрд. грн., темп їх приросту становив -5.5% у річному обчисленні порівняно з $-5,8\%$ на кінець червня. Темпи приросту споживчих кредитів становили $-2,2\%$ у річному обчисленні, у національній валюті $20,2\%$ у річному обчисленні, у доларах США $-17,4\%$ у річному обчисленні. Темпи приросту кредитів на нерухомість становили -10.9% у річному обчисленні, у тому числі в доларах США $-13,5\%$ у річному обчисленні.

Таблиця 3

Кредити домашнім господарствам за цільовим спрямуванням у розрізі валют

Показники	Червень 2011 року		Липень 2011 року	
	залишки на кінець періоду, млрд. грн	зміна в річному обчисленні, %	залишки на кінець періоду, млрд. грн	зміна в річному обчисленні, %
Усього	208,44	-5,8	208,52	-5,5
споживчі кредити	126,35	-1,9	125,40	-2,2
у гривнях	58,76	16,6	60,72	20,2
у доларах США	63,99	-14,5	61,22	-17,4
кредити на нерухомість	77,09	-12,4	78,34	-10,9
у гривнях	10,28	0,7	10,84	6,5
у доларах США	63,71	-14,7	64,41	-13,5
інші кредити	5,00	11,7	4,80	5,8

*Підготовано автором за офіційними даними НБУ

Висновки. За результатами дослідження теоретично-організаційних основ споживчого кредитування в Україні можна сформулювати наступні висновки та пропозиції. Оскільки його незадовільний сучасний стан, а також те, що уроки із цього питання, отриманих під час фінансової кризи, так і не були засвоєні та, відповідно не було вжито відповідних заходів, споживче кредитування в Україні потребує реформування.

У зв'язку з цим, Національному банку доцільно було б розробити нормативну базу з кредитування, єдину для банківської системи України, де була б чітко визначена процедура оцінки рівня платоспроможності позичальника за кожним окремим видом кредитного продукту, норми і повноваження персоналу банку при наданні кредитів населенню.

Зважаючи на те, що залишається незадовільним рівень фінансової обізнаності споживачів через відсутність і належне розкриття інформації, необхідно було б розробити та внести зміни до чинної редакції Постанови НБУ №168 «Про затвердження Правил надання банками України інформації споживачу про умови кредитування та сукупну вартість кредиту», зміни щодо правил надання інформації про умови кредитування та реальну вартість кредиту.

Необхідно також удосконалити схеми скорингових кредитів, методика видачі яких запозичена за рубежом, зокрема в США, де ситуація у банківській сфері є більш стабільною.

Список використаних джерел:

1. Івасів Б.С. Гроші та кредит [Текст] / Івасів Б.С Підручник // НБУ – Тернопіль: “Карт-бланш”, 2002. – 510 с.
2. Основні показники діяльності банків України на 1 січня 2009 року // Вісник НБУ. – 2009. – №2. – С. 50.
3. Антонов Н.Г. Денежное обращение, кредит и банки. [Текст] / М.А. Пессель, Н.Г. Антонов // – М.: Финстатинформ, 1995. – 272 с.
4. Сусіденко В.Т. Організація і методи управління кредитною діяльністю комерційного банку [Текст] / В.Т. Сусіденко // Вінниця: Логос, 1997. – 238 с.
5. Розенберг Дж.М. Словарь банковских терминов. [Текст] / Розенберг Дж.М. //: Пер.с англ. – М.: Инфра-М, 1997. – 360 с.
6. Лаврушин О.И. Деньги, кредит и банки [Текст] / И.О. Лаврушин // Учебник // М: Финансы и статистика, 1998. – 448 с.
7. Савлук М.І. Гроші та кредит [Текст] / Підручник // М.І. Савлук, А.М. Мороз, М.Ф. Пуховкіна та ін. – К.: КНЕУ, 2001. – 602 с.
8. Статистична звітність. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/Statist/elbul.htm>.
9. Постанова НБУ № 168 від 10.05.2007 « Про затвердження Правил надання банками України інформації споживачу про умови кредитування та сукупну вартість кредиту».

Подано до редакції 05 грудня 2011 року

Яковенко Н. В.

Актуальные аспекты теории и практики кредитования населения в условиях рыночной экономики Украины

В статье осуществляется анализ экономической природы потребительского кредитования населения в условиях рыночной экономики и проанализирована законодательная база по вопросам кредитования, а также сформулированы основные направления улучшения условий кредитования населения в Украине.

Ключевые слова: *потребительский кредит, коммерческий банк, кредитоспособность.*

Jakovenko N. V.

Important aspects of the theory and practice of lending to people in a market economy in Ukraine

Consider the economic nature of consumer lending to people in a market economy and analyzes the legal framework for lending to people and sets out key areas to improve credit conditions of the population in Ukraine.

Keywords: *consumer credit, commercial bank, credit standing.*

Яковенко Ніна Василівна – старший викладач кафедри банківської справи та фінансового моніторингу Національного університету державної податкової служби України.